

Vaccination og anden forebyggelse for søfarende

September 2007

Indholdsfortegnelse

Indledning	1
Børnelammelse (polio)	3
Denguefeber	4
Difteri	5
Fugleinfluenza	6
Gul feber	7
HIV	8
Japansk hjernebetændelse	9
Kolera	10
Leverbetændelse (Hepatitis A)	11
Leverbetændelse (Hepatitis B)	12
Leverbetændelse (Hepatitis C)	13
Malaria	14
Seksuelt overførte sygdomme	16
Stivkrampe	17
Tuberkulose	18
Tyfus	19
Sammenfatning vedrørende vaccinationer til søfarende	21

Indledning

Som søfarende tilhører du en speciel gruppe erhvervsrejsende, der kan komme til at rejse til stort set ethvert hjørne af verden. Risikoen for infektionssygdomme er vidt forskellige i forskellige områder af verden. Din risiko afhænger meget af, i hvor stort omfang du har kontakt til land og dermed også af, hvilke farter og skibstyper du sejler i.

Der kan derfor ikke gives nøjagtige regler for vaccinationer og anden rejseprofylakse, som gælder for alle. Det er dog muligt at give en række retningslinier, og du må så diskutere dit eget behov med søfartslægen eller den læge, der giver dig vaccinationer.

På grund af risiko for blodbåren smitte og manglende mulighed for at skaffe oplysninger om indholdet af udenlandske vacciner anbefales det stærkt, at vaccinationer foretages hjemmefra, så det kun rent undtagelsesvis kan være nødvendigt at modtage injektioner i udlandet. Medbring sprøjter og kanyler fra skibets medicinkiste, hvis du skal modtage injektioner i udlandet. Husk at gå til søfartslægen i god tid før udmønstring, da flere af vaccinerne skal gives flere gange med ugers mellemrum.

Pådrager du dig trods vaccinationer og andre forholdsregler alligevel en infektionssygdom, skal du sørge for, at det bliver anmeldt til Søfartsstyrelsen og ulykkeforsikringen. Der vil under nogle omstændigheder kunne udbetales erstatning. Søfartsstyrelsen anbefaler, at rederierne betaler for vaccinationer, som gives ifølge denne pjece.

I første del af denne pjece kan du finde oplysninger om de enkelte sygdomme og vacciner. Til sidst er der en samlet oversigt over vacciner og hvem, der har behov for disse. Oversigten kan bruges til i samarbejde med lægen at fastlægge dine personlige vaccinationsbehov.

Du kan læse mere om de enkelte sygdomme på Statens Serum Instituts hjemmeside: www.ssi.dk eller på den tilsvarende amerikanske Centers for Disease Control and Prevention: www.cdc.gov/travel

Denne pjece findes også elektronisk på Søfartsstyrelsens hjemmeside under punktet ”Publikationer”.

Denne pjece er udarbejdet af
Center for det Maritime Sundhedsvæsen i Juli 2007

Børnelammelse (polio)

Engelsk: polio (poliomyelitis)

Polio er en virusinfektion, der i de fleste tilfælde forløber næsten uden symptomer, men i få tilfælde kan føre til blivende lammelser og evt. død.

Forekomst

Sygdommen er udryddet i Amerika, Europa og Stillehavsregionen. Den findes stadig i Indien og Pakistan og visse steder i Afrika

Smitteveje

Sygdommen smitter gennem vand, der er forurenet med afføring, men kan også smitte fra person til person ved hoste og nys.

Symptomer

Sygdommen forløber oftest næsten uden symptomer, blot som en mild infektion. Der ses dog også alvorlige forløb med symptomer som meningitis og lammelser. Hvis åndedrætsmusklerne er inddraget, kan sygdommen have dødelig udgang.

Forebyggelse

Gyldig vaccination. Undgå forurenet drikkevand. Hvis man ikke er vaccineret, skal man undgå kontakt med smittede personer, herunder at rejse til områder, hvor polio stadig forekommer

Vaccination

Vaccinen indgår i det danske vaccinationsprogram. Efter denne er man beskyttet livslangt. Voksne kan vaccineres i 3 omgange over et år. Vaccinen kan startes (og er virksom) lige før udsættelse for smitte.

Denguefeber

Engelsk: Dengue fever

Dengue feber er en virusinfektion som overføres af myg.

Forekomst

Forekommer overalt i troperne, Afrika, Asien, Syd- og Mellemamerika. Øget forekomst i storbyer og slumkvarterer

Smitteveje

Smitter kun via myg (som stikker om dagen). Der findes 4 forskellige virustyper, og smitte af én variant beskytter ikke mod de andre.

Symptomer

Som ved alvorlig influenza eller malaria:

høj feber, hovedpine, muskelsmerter og evt. udslæt. Ved eventuel infektion er der risiko for alvorlig sygdom med blødningskomplikationer, som ofte vil kræve hospitalsbehandling. Tid fra smitte til symptomerne viser sig: normalt 4 – 7 dage (sjældnere 3 – 14 dage).

Forebyggelse

Undgå myggestik – dvs. aktiv forebyggelse med aircondition, myggenet, myggebalsam og fornuftigt tøjvalg (tildækkede håndled, ankler og isse, samt undgå mørkt tøj).

Vaccination

Der findes ingen vaccine

Difteri

Engelsk: Diphtheria

Difteri er en luftvejsinfektion, som forårsages af en bakterie.

Forekomst

Sjælden i Danmark. På verdensplan forekommer epidemier, i 1990'erne f.eks. i det tidligere Sovjetunion og i Laos og det nordlige Thailand.

Smitteveje

Sygdommen smitter ved hoste og nys fra en smittet person, evt. fra en rask smittebærer.

Symptomer

Halsbetændelse med synkebesvær og let feber. Der findes evt. hævede kirtler på halsen og hæshed, og evt. belægning på mandlerne.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: 2 – 5 dage.

Forebyggelse

Gyldig vaccination. Smittede personer bør hoste/nyse i lommetørklæde (engangs).

Vaccination

Vaccinen indgår i det danske børnevaccinationsprogram. Herefter anbefales vaccination hvert 10. år.

Fugleinfluenza

Engelsk: Avian flu (flu=influenza)

Fugleinfluenza er en virussygdom som primært rammer fugle, men som sjældent kan smitte mennesker.

Forekomst

Forekommer overalt i verden. Alle fugle kan smittes.

Smitteveje

Smitter formentlig primært ved direkte kontakt til levende smittede fugle. Støv / fjer der indeholder tørret pulveriseret afføring udgør også en smitekilde.

Symptomer

Øjenbetændelse er hyppig, men ellers almindelige influenzasymptomer (feber, hovedpine, muskelsmerter og almen utilpashed). Diaré, opkast, mavesmerter/ brystmerter samt blødning fra gummer er set.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: 2-8 dage

Forebyggelse

Undgå kontakt med levende inficeret fjerkræ – f.eks. på lokale markeder, hvis der er kendt udbrud i regionen.

Der er ingen risiko ved at spise gennemstegt/kogt æg eller fjerkræ

Vaccination

Vaccine er under udvikling, men er endnu kun aktuelt til risikogrupper (f.eks. dyrlæger i udbrudsområder)

Gul feber

Engelsk: Yellow fever

Gul feber er en virussygdom, som overføres af myg.

Forekomst

Forekommer i store dele af Afrika og Sydamerika. Risiko-zonen svarer ca. til området mellem 15 grader sydlig og 15 grader nordlig bredde.

Smitteveje

Smitten overføres med myg, der typisk stikker om dagen.

Symptomer

Pludseligt indsættende feber, kulderystelser, hovedpine, muskelsmerter, kvalme og opkastninger. Senere ses gulfarvning af øjne og hud og mørk urin.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: 3 – 6 dage.

Sygdommen kan også forløbe uden symptomer.

Forebyggelse

Undgå myggestik – dvs. aktiv forebyggelse med aircondition, myggenet, myggebalsam og fornuftigt tøjvalg (tildækkede håndled, ankler og isse, samt undgå mørkt tøj).

Vaccination

Der findes effektiv vaccine. Der gives 1 vaccination. Den er effektiv efter 10 dage og beskytter i 10 år.

Sygdommen er omfattet af internationale regler. Det betyder, at søfarende i fart på Afrika og Sydamerika skal være i besiddelse af et gyldigt, internationalt vaccinationscertifikat.

Ophold, herunder transitophold i lufthavne i lande, hvor gul feber kan forekomme, kan medføre krav om vaccination senere på rejsen.

HIV

Engelsk: HIV

HIV-infektion skyldes smitte med et virus. HIV-infektion er årsag til AIDS.

Forekomst

Antallet af HIV smittede er meget forskelligt i forskellige områder af verden. Den højeste forekomst findes i dele af Afrika, og de laveste forekomster findes i Nordeuropa, fx. i Danmark. Visse befolkningsgrupper har særlig høj forekomst. Det gælder prostituerede, mænd der har sex med mænd og stiknarkomaner.

Smitteveje

Virus smitter ved seksuel kontakt og ved kontakt med blod. Man kan således smittes ved blodtransfusion, nålestik, tatovering og ved behandling med urene instrumenter.

Symptomer

De fleste, der smittes med HIV, får umiddelbart ingen symptomer. Nogle få vil ca. to uger efter smitte udvikle feber og generel sygdomsfølelse, varende fra få dage op til en uge. Imidlertid er infektionen kronisk, og efter gennemsnitlig 10 år (fra to til over 20 år) er immunsystemet så svækket af den kroniske HIV infektion, at personen bliver modtagelig for mange andre infektioner og udvikler AIDS.

Forebyggelse

Sikker sex. Undgå kontakt med andres blod- og vævsvæsker. Undgå så vidt muligt at blive behandlet med urene instrumenter, medbring eventuelt selv sprøjter og kanyler ved behandling i land.

Vaccination

Der findes ingen vaccine

Japansk hjernebetændelse

Engelsk: Japanese encephalitis (JE)

Japansk hjernebetændelse er en virusinfektion som overføres af myg.

Forekomst

Finde kun i Asien, primært i landbrugsområder eller i byernes slumkvarterer.

Smitteveje

Virus overføres via forskellige typer myg, som både er aktive om dagen og i skumringen.

Symptomer

Hovedpine, feber og nedsat bevidsthed. Tid fra smitte til symptomerne viser sig: 5 – 15 dage

Forebyggelse

Undgå myggestik – dvs. aktiv forebyggelse med aircondition, myggenet, myggebalsam og fornuftigt tøjvalg (tildækkede håndled, ankler og isse, samt undgå mørkt tøj)

Lokale epidemier forekommer. Risiko størst i regnsæson.
Øget risiko ved flodsejls, lavere risiko ved korte ophold.

Vaccination

3 doser over en måned (+ re-vaccination efter 2 år).
Afkortet vaccinationsprogram findes.

Kolera

Engelsk: Cholera

Kolera er en vand- og fødevarebåren bakteriel infektion, som kan forløbe meget forskelligt.

Forekomst

Ses især i den fattige del af verden, Asien, Afrika og Sydamerika. Der ses ofte udbrud i forbindelse med naturkatastrofer.

Smitteveje

Spredes gennem vand og fødevarer, ofte drikkevand som er forurenet med afføring fra mennesker.

Symptomer

Kraftige vandige diaréer og opkastninger, som på grund af det kraftige væsketab kan være livstruende. Ubehandlet er der høj dødelighed. Et tidligt tegn på væsketab kan være lægkrampe. Tid fra smitte til symptomerne viser sig: normalt 2 – 3 dage (kan dog være fra få timer op til 5 dage)

Forebyggelse

Kogning og rensning af drikkevand. Mad gennemsteges/koges. Skaldyr udgør særlig risiko.

Vaccination

Effektiv vaccine findes – beskytter desuden til dels mod almindelig ”turist diaré”. Vaccinationen drikkes.

2 vaccinationer med 1 uges interval. Varighed: ca. 2 år.

Visse lande kræver stadig koleravaccination, på trods af ophævelse af det internationale krav. Søfarende, der kan forudse påtvunget vaccination i udlandet, anbefales at blive vaccineret hjemme.

Ved anløb i områder med igangværende eller forventet koleraepidemi (eksempelvis i forbindelse med naturkatastrofer) anbefales vaccination.

Leverbetændelse (Hepatitis A)

Engelsk: Hepatitis A

Hepatitis A er en virussygdom, hvor virus fra leveren udskilles til afføringen.

Forekomst

Sygdommen er udbredt i hele verden, undtagen i Nordeuropa og Nordamerika.

Smitteveje

Virus udskilles gennem afføringen. Under dårlige hygiejniske forhold og ved mangelfuld kloakering kan virus overføres til drikkevand og fødemidler.

Symptomer

Feber, kvalme, smerter i maven, gulfarvning af øjne og hud, mørkfarvet urin, lys afføring.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: ca. 3 uger.

Forebyggelse

God håndhygiejne og rent drikkevand

Vaccination

Der findes effektiv vaccine, der gives i 2 omgange over ½ til 3 år. Efter anden vaccination er man beskyttet i mindst 20 år.

Leverbetændelse (Hepatitis B)

Engelsk: Hepatitis B

Hepatitis B er en virusinfektion, som kan have meget forskelligt forløb lige fra ingen symptomer til alvorligt sygdom.

Forekomst

Sygdommen forekommer i hele verden, men er specielt udbredt i Asien, Afrika og Sydamerika.

Smitteveje

Virus smitter ved seksuel kontakt og ved kontakt med blod. Man kan således smittes ved blodtransfusion, nålestik, tatovering og ved behandling med urene instrumenter.

Symptomer

Feber, kvalme, smerter i maven, gulfarvning af øjne og hud, mørkfarvet urin, lys afføring.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: 1 - 3 måneder.

Forebyggelse

Sikker sex. Undgå kontakt med andres blod- og vævsvæsker. Undgå så vidt muligt at blive behandlet med urene instrumenter, medbring eventuelt selv sprøjter og kanyler ved behandling i land.

Vaccination

Der findes effektiv vaccine. Den gives i 3 omgange over ½ år. Efter tredje vaccination er man beskyttet i mindst 10 år.

Leverbetændelse (Hepatitis C)

Engelsk: Hepatitis C

Hepatitis C er en virusinfektion, der ofte forløber med ingen eller svage/diskrete symptomer.

Forekomst

Sygdommen forekommer i hele verden.

Smitteveje

Virus smitter primært ved kontakt med blod og i mindre grad ved seksuel kontakt. Man kan således smittes ved blodtransfusion, nålestik, tatovering og ved behandling med urene instrumenter.

Symptomer

Feber, kvalme, smerter i maven, gulfarvning af øjne og hud, mørk urin.

Sygdommen kan også forløbe helt uden symptomer, men man kan efterfølgende udvikle kronisk leverbetændelse. Tid fra smitte til symptomerne viser sig: fra få uger op til flere måneder.

Forebyggelse

Undgå kontakt med andres blod- og væsvæsker. Undgå så vidt muligt at blive behandlet med urene instrumenter, medbring eventuelt selv sprøjter og kanyler ved behandling i land.

Vaccination

Der findes ingen vaccine.

Malaria

Engelsk: Malaria

Malaria skyldes en parasit, som overføres af myg.

Der findes fire undertyper, hvoraf den farligste (Falciparum) især findes i tropisk Afrika, som regnes for højrisiko-område.

Danmark har en særlig malariastrategi beregnet for søfolk,
Se SFS hjemmeside, under Maritim Sundhed.

Forekomst

Findes i Afrika, Asien, Mellemøsten, Central- og Sydamerika.

Der er store variationer i forekomst fra år til år. Lokalområder kan have forskellig risikoprofil fra resten af landet. Øget risiko i regntid.

Der findes fire forskellige typer malaria, tidligere sygdom giver ikke beskyttelse.

Smitteveje

Overføres fra inficerede myg. Myggene stikker hovedsagelig efter mørkets frembrud.

Overførsel ved blodtransfusioner er set.

Symptomer

Minder om klassisk influenza: Feber (evt. med kulderystelser), utilpashed, hovedpine, muskelsmerter, træthed, opkastning.

Kan forveksles med Dengue feber.

Tid fra smitte til symptomer: 8-10 dage. I sjældne tilfælde optræder symptomdebut først efter 3 måneder efter infektion med falciparum-malaria, og mere end 1 år efter for de tre øvrige arter.

Forebyggelse

Undgå myggestik - dvs. aktiv forebyggelse med aircondition, myggenet, myggebalsam og fornuftigt tøjvalg (tildækkede håndled, ankler og isse, samt undgå mørkt tøj).

I højrisiko-områder bør forebyggende medicin indtages 1 dag før ankomst. Se Medicinfortegnelsen for yderligere oplysninger.

Forebyggende medicin ombord er lovpligtig ved havneanløb i højrisiko-områder (højrisiko defineret i SFS malaria-vejledning).

Vaccination

Der findes ingen vaccine.

Man kan få malaria flere gange

Seksuelt overførte sygdomme

Engelsk: Sexually Transmitted Diseases

Seksuelt overførte sygdomme er en fælles betegnelse for de sygdomme, som kan overføres ved samleje. Betegnelsen dækker over såvel de traditionelle kønssygdomme (f.eks. gonoré og syfilis), som andre sygdomme som f.eks. HIV og leverbetændelse, der kan overføres både ved seksuel kontakt og på andre måder.

Forekomst

Generelt er risikoen for seksuelt overførte sygdomme større de fleste steder i udlandet end i Danmark.

Prostituerede udgør en særlig risikogruppe.

Smitteveje

Som navnet angiver, smitter sygdommen ved seksuel kontakt, både ved almindeligt samleje, ved analsex og ved oralsex.

Symptomer

De forskellige sygdomme giver forskellige symptomer.

Søfartsstyrelsen har udgivet en pjece: ”Værd at vide om blodbåren smitte og seksuelt overførte sygdomme”. (Rekvireres hos Søfartsstyrelsen)

Forebyggelse

Kondomer nedsætter smitterisikoen væsentligt. Brug altid kvalitetskondomer. Kondomer købt i udlandet kan være af tvivlsom kvalitet. Hold øje med udløbsdatoen, men vær opmærksom på, at holdbarheden af kondomer nedsættes væsentligt i troperne.

Vaccination

Hepatitis B er den eneste seksuelt overførbare sygdom, som der findes en vaccine imod. Den gives i 3 omgange over ½ år.

Efter tredje vaccination er man beskyttet i mindst 10 år.

Stivkrampe (Tetanus)

Engelsk: Tetanus

Stivkrampeinfektion skyldes en bakterie, som især findes i jord og gadesnavs. Bakterien danner et giftstof, som ikke dræbes ved kogning eller udtørring.

Forekomst

Stivkrampe kan forekomme i alle områder, hvor befolkningen ikke er vaccineret. I den vestlige verden er sygdommen sjælden, da den indgår i børnevaccinationsprogrammet.

Smitteveje

Sår der er forurenet med jord, afføring eller spyt, dybe sår, bidsår og sår med dødt væv.

Smitter ikke mellem mennesker.

Symptomer

Muskelspasmer i ansigtet og synkebesvær samtidig med stivhed eller smerte i musklerne omkring nakke, skuldre eller ryg. Spasmerne spreder sig hurtigt til maveregion samt overarme og lår.

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: oftest 3 – 14 dage.

Forebyggelse

Gyldig vaccination. Større sår renses omhyggeligt. Hvis det er usikkert, om personen er vaccineret, gives i akutte tilfælde både Humant Tetanus Immunoglobulin og vaccination.

Vaccination

Vaccinen indgår i det danske børnevaccinationsprogram. Herefter anbefales vaccination hvert 10. år. Hvis det er usikkert hvornår personen sidst har fået Tetanusvaccine, gives vaccinen. Hvis personen aldrig har fået basisvaccinen, startes vaccinationsprogrammet forfra. Ved en sårskade gives også Humant Tetanus Immunoglobulin.

Tuberkulose

Engelsk: Tuberculosis

Tuberkulose er en luftbåren bakteriel infektion

Forekomst

Findes overalt i verden, men næsten alle tilfælde er fra Asien, Afrika og Syd- og Mellemamerika.

Smitteveje

Luftbåren, dvs. spredes ved hoste og nys.

Smitterisiko er større ved længere tids ophold i lukkede rum, sammen med smittede personer. (f. eks.: fængsler og hospitaler i 3. verden)

Symptomer

Længerevarende feber, nattesved, træthed, vægttab og hoste. Symptomerne viser sig først efter længere tid.

Forebyggelse

Smittede personer bør hoste/nyse i lommetørklæde (engangs)

Ikke særligt smitsom for raske personer. Personer med nedsat immunforsvar, herunder HIV positive personer, er særligt udsatte.

Vaccination

Anbefales kun ved tæt kontakt til risikomiljø gennem længere tid.

Vaccine beskytter efter 6 uger og holder op mod 10 år.

Tyfus

Engelsk: Typhoid fever ("typhus" = plettyfus, en helt anden sygdom)

Tyfus er en bakteriel infektion af Salmonella familien, som kun rammer mennesker (engelsk: typhoid fever)

Forekomst

Forekommer i hele verden, dog især i udviklingslandene og andre områder, hvor de hygiejniske forhold er mangelfulde. Der er størst risiko for smitte ved ophold på det indiske sub-kontinent.

Smitteveje

Forurenede fødemidler eller drikkevand.

Der findes raske smittebærere.

Symptomer

Tid fra smitte til symptomerne viser sig: normalt 2 – 3 dage (kan dog være fra få timer op til 5 dage).

Viser sig typisk som en uge med feber, hovedpine, hoste, madlede og forstoppelse, efterfulgt af 2 uger med tiltagende feber og sløvhed og diaréer som efterhånden bliver blodige.

Forebyggelse

Isolation af patienter.

Undgå mad og drikke som ikke er tilstrækkeligt varmebehandlet.

Vaccination

Beskytter efter 2-3 uger, varer i 3 år.

Noter

Sammenfatning vedrørende vaccinationer til søfarende

Difteri og stivkrampe: Vaccinen indgår i det danske børnevaccinationsprogram (siden 1950). Herefter anbefales revaccination hvert 10. år.

Polio: Vaccinen indgår i det danske børnevaccinationsprogram (siden 1955). Efter denne er man beskyttet livslangt.

Tuberkulose: Anbefales generelt ikke

Tyfus: Anbefales generelt ikke

Japansk hjernehinde betændelse: Anbefales generelt ikke

Hepatitis A: Anbefales generelt ikke

Hepatitis B: Søfartsstyrelsen anbefaler vaccination for søfolk, som er sygdomsbehandlere i handelsflåden

Gul feber: Sygdommen er omfattet af internationale regler. Det betyder at søfarende i fart på Afrika og Sydamerika skal være i besiddelse af et gyldigt, internationalt vaccinationscertifikat

Kolera: Visse lande kræver stadig koleravaccination, på trods af ophævelse af det internationale krav. Søfarende, der kan forudse påtvunget vaccination i udlandet, anbefales at blive vaccineret hjemme.

Ved anløb i områder med igangværende eller forventet koleraepidemi (eksempelvis i forbindelse med naturkatastrofer) anbefales vaccination.

www.sofartsstyrelsen.dk

Dbstt Kbdpct fot Wfk 42 Wbrcz EL - 3611

Telefon : 248 7111, TGTAenb/el